

деформации. Определены особенности различных видов профессиональных деформаций. Предложены профилактические меры, направленные на предотвращение профессиональной деформации преподавателей.

Ключевые слова: профессиональная деформация, профессиональная деятельность, профессиональные роли, профессиональное развитие, личность.

Iryna Kholkovska. Professional deformations of personality of teacher as one of reasons of origin of conflicts at higher school.

Essence of concept «Professional deformation» is analysed in the article. Reasons impedimental to the professional height are considered. The tendencies of professional deformation are distinguished. The features of different types of professional deformations are certain. Prophylactic measures are offered in relation to prevention of professional deformation of teachers.

Keywords: professional deformation, professional activity, professional roles, professional development, personality.

Стаття надійшла до редакційної колегії 11.10.2016

УДК 378.147:811.133.1

© Черниш Л. М., 2016

Черниш Людмила Миколаївна

Харківський національний економічний університет
імені Семена Кузнеця

ТЕХНОЛОГІЯ РОБОТИ З ТЕКСТОМ

У статті розглянуті етапи роботи з автентичним текстом та засоби контролю його розуміння. Обґрунтовано використання матеріалу з автентичних джерел для забезпечення культурознавчої спрямованості навчання.

Ключові слова: рецептивний, репродуктивний, продуктивний етап, мовний матеріал, підготовча стадія читання, зріла стадія читання, культурознавча спрямованість.

Головною метою навчання іноземної мови є формування у студентів міжкультурного спілкування, розвиток умінь використовувати іноземну мову як інструмент у діалозі культур і цивілізації сучасного світу. Комунікативна компетенція – це комунікативні вміння, сформовані на основі мовленнєвих знань і навичок, а також соціокультурні та соціолінгвістичні знання. У контексті формування потрібного рівня комунікативної компетенції

застосовуються всі види мовленнєвої діяльності, необхідні для ефективного оволодіння мистецтвом комунікації, подальшої освіти та розвитку особистості.

Читання – це один із чотирьох видів мовленнєвої діяльності. Отже метою статті є обґрунтувати використання новітніх технологій роботи з автентичним текстом та проаналізувати засоби перевірки його розуміння. Сьогодні кожен із видів мовленнєвої діяльності не розглядається ізольовано, адже всі аспекти мовлення тісно взаємопов'язані і спрямовані на оволодіння іноземною мовою як засобом комунікації. Оволодіння комунікативною компетенцією в читанні створює надійну основу для розвитку та вдосконалення вмінь говоріння, а також письма та аудіювання. Головним соціокультурним компонентом змісту навчання, як відомо, є навчальний текст. В якості навчального тексту використовуються як тексти за економічним фахом, так і краєзнавчі, художні тексти, діалоги, вірші, пісні, листи, ситуативні кліше, інтерв'ю, аудіо текст бесід з носіями мови. Головне, щоб текст був автентичним, відповідав інтересам студентів та був максимально наближений до природної ситуації. В умовах класно-урочної системи, за відсутності реальних комунікативних ситуацій текст для читання може стати, з одного боку, стимулом для обговорення найрізноманітніших проблем, з іншого боку, надати необхідний фактичний і мовний матеріал для оформлення власного висловлювання і служити зразком для нього. Очевидно, що читання виступає як самостійний вид мовленнєвої діяльності в тому випадку, коли ми читаємо для того, щоб отримати необхідну інформацію з тексту. При цьому потрібно уточнити, що в залежності від ситуації повнота і точність вилучення інформації можуть бути різними. Таким чином, завдання навчання читання як самостійного виду мовленнєвої діяльності полягають у наступному: навчити студентів вилучати інформацію з тексту в тому обсязі, який необхідний для вирішення конкретного мовного завдання, використовуючи певні технології читання.

Читання – це один із видів мовленнєвої діяльності, що має велике пізнавальне значення і фактично реалізує всі три основні цілі навчання – практичну, виховну і загальноосвітню. Воно застосовується на всіх етапах навчання, але домінуючим видом мовленнєвої діяльності є на старшому етапі навчання [1, с. 57].

Навчання читання є складним і тривалим процесом, у якому розрізняють основні дві стадії: підготовчу та стадію зрілого читання. Мета підготовчого читання – навчити студентів здобувати інформацію з нового тексту. Зріле читання ґрунтується на раніше сформованих навичках та елементарних умінях.

Головною методичною вимогою до зрілого, або осмисленого читання є організація студентів на розуміння того, що вони читають, власне, на здобуття інформації з тексту. Як підкреслює психолог С. К. Фоломкіна, із самого початку навчання створити в учнів правильне ставлення до читання як виду мовленнєвої діяльності, що має своє специфічне комунікативне завдання, як до способу отримання інформації (а не до вправи з озвучування мовного матеріалу, у його запам'ятовуванні, вимові, перекладі тощо). Реалізація цієї мети стане можливою, якщо студент оволодів технікою читання та елементарними вміннями здобувати інформацію з текстів, побудованих на відомому матеріалі; тексти, що пропонуються для читання, інформативні та цікаві; завдання для контролю розуміння прочитаного продумані.

Тексти для читання іноземною мовою виконують ряд функцій, що сприяють успішному оволодінню мовою. Загалом у методиці виділяють кілька головних функцій іншомовного тексту:

1. Функція збагачення і розширення знань студентів, в основному лексичних. У процесі читання вони отримують завдання знайти певні слова чи словосполучення та знайти їх значення; знайти, вписати слова чи словосполучення за якоюсь ознакою.

2. Функція тренування, мета якої полягає у засвоєнні лексико-граматичного матеріалу, використанні певного мовного матеріалу у відповідях на запитання викладача, під час вільного переказу змісту чи в переказі, близькому до тексту.

3. Функція розвитку усного мовлення студентів на основі прочитаного тексту: переказ, продовження кінцівки або придумування іншого початку, бесіда за окремими проблемами, які розглядаються в тексті.

4. Функція розвитку смислового сприйняття тексту, – а саме його розуміння. Завдання такого характеру спрямовані на перевірку розуміння окремих епізодів чи всього тексту, виконання вправ, які допомагають переборювати труднощі, що виникають на шляху розуміння тексту. У методиці виділяють наступні види читання: аналітичне, вивчаюче, переглядове, пошукове, ознайомлююче, т.п.

Всі науковці єдині в тому, що для ефективного читання іноземною мовою необхідно сформувати основні базові технології роботи з текстом, що включають наступні вміння: ігнорувати невідоме, якщо воно не заважає виконанню поставленої задачі, прогнозувати та виокремлювати необхідну змістову інформацію, працювати зі словником, читати за ключовими словами, використовувати коментарі, що зустрічаються в тексті, інтерпретувати і трансформувати текст. Загалом, якщо розглядати читання не просто як навичку, що синонімічна поняттю «швидкість читання» вголос чи

про себе, а як уміння, то необхідно навчити студентів: орієнтуватися в дискурсивній структурі різних типів тексту, впізнавати тип тексту, його комунікативне призначення, мовні та мовленнєві особливості його структури, випадки появи особливостей мовної культури того, хто пише, інтерпретувати зміст тексту, відділяти факти від думок чиїхось і суб'єктивних суджень і т.д.

У роботі з будь-яким текстом (друкованим, звуковим, відео) можна виділити три основних етапи роботи: дотекстовий, текстовий і післятекстовий етапи. Очевидно, що післятекстовий етап буде присутній лише у тому випадку, коли текст використовується не тільки як засіб формування уміння читати, але і для розвитку продуктивних умінь в усному чи писемному мовленні, говорити і писати іноземною мовою. Але Т. В. Колбіна поділяє роботу з текстом на інших етапи: рецептивно-репродуктивний і продуктивний з відповідними завданнями з контролю знань [2, с. 61]. Наведемо приклад опрацювання тексту за такою технологією. Отже на першому орієнтувальному етапі викладач визначає рівень інтересу студентів до змісту тексту або статті, їх поінформованість щодо обговорюваної в статті проблематики з тим, щоб належним чином побудувати стратегію заняття. Найбільш поширеними видами завдань на цьому етапі є соціограма, brainstorming, mindmap, формулювання гіпотез стосовно змісту статті. Наприклад, працюючи над складними темами з економічного фаху, такими, як фондова біржа або кризовий менеджмент, необхідно спиратися на життєвий досвід студентів та їх зацікавленості у темі як майбутніх фахівців. Якщо мова йде про фондову біржу, то мотиваційні запитання можуть бути наступними: Ви коли-небудь були на фондовій біржі? Ви або члени вашої родини мають акції? Чи бачили ви у кіно, як конкуренти поглинають підприємство? Що то за колонки з цифрами, які бізнесмени завжди проглядають? Етап мотивації до прочитання тексту повинен вирішувати також завдання актуалізації вже відомої учням лексики за темою / проблемою тексту. Цей етап проходить у формі усної бесіди, демонстрації наочності (фотографій, карт, буклетів, фінансових газет).

На другому, рецептивно-продуктивному, етапі, що починається із вправ на глобальне розуміння змісту тексту (перевірка гіпотез, вивчення основної лексики тексту, складання плану тексту тощо) досягається рівень детального розуміння завдяки виконанню різноманітних вправ. Різноманітні способи перевірки розуміння прочитаного за своєю психологічною суттю діляться на дві великі групи: перша у своїй основі має комунікативний характер використання прочитаного матеріалу, друга група має характер логіко-текстуальної аналітичної роботи.

Модель навчання читання як виду мовленнєвої діяльності передбачає, що перед продуктивним використанням лексичного словника тексту (перша група контролюючих вправ), викладач перевіряє результати аналогічної роботи студентів з адекватного розуміння лексики та змістового боку тексту.

До таких способів контролю можна віднести завдання на вибір із ряду правдивих чи неправдивих суджень та доповнення фраз зі змістом тексту. Наприклад: Правда чи ні. виправте неправдиві твердження згідно зі змістом тексту. Закінчіть речення, опираючись на інформацію, подану в тексті. Додайте відповідний заголовок до кожного абзацу тексту.

На третьому, продуктивному етапі, лексико-граматичні вправи мають переважно творчий характер і націлені на активізацію, закріплення та засвоєння необхідних термінів. На цьому етапі пропонуються продуктивні завдання, що стимулюють творчу активність студентів. Наприклад, важливо застосувати такий комунікативний спосіб контролю, як відповіді на запитання, який не лише контролює детальне розуміння тексту, але й дозволяє продукувати мовленнєві дії з рецептивно-сприйнятою лексикою на певну тематику у заданому контексті. Відповідаючи на запитання, студенти вчаться вибирати з тексту і пов'язувати лексику із ситуацією, в якій її можна використати; проводити трансформацію матеріалу, вживати лексику в різних формах, що являється необхідним вмінням для самостійної продукції. Таким чином, при конструюванні відповіді вживання нової лексичної одиниці має репродуктивно-продуктивний характер. Також на цьому етапі доцільно запровадити рольові ігри, case-studies та інші. Такі завдання для розвитку усного мовлення спонукають студентів до вдумливого читання про себе, оскільки вони знають, що після читання буде цікава розмова і для того, щоб прийняти у ній участь, необхідно зрозуміти та запам'ятати якнайбільше фактів з тексту.

У нових державних освітніх стандартах особливо наголошується, що студенти повинні бути знайомі із різними функціональними типами текстів: прагматичними, науково-популярними, художніми поетичними та фаховими (економічними) текстами. Проте в рамках різноманітних науково-лінгвістичних і методичних шкіл сформувались різні уявлення про пріоритетність використання тих чи інших типів текстів в навчальних цілях. Наприклад, наукова школа В. Д. Аракіна завжди спиралась на широке і обов'язкове використання художніх текстів в посібниках з іноземної мови. На заняттях іноземної мови доцільно використовувати автентичні матеріали для формування комунікативної компетенції, в тому числі і мовленнєвої компетенції в читанні. З економічного фаху є

безліч підручників, де використовуються лише автентичні неадаптовані статті з провідних економічних газет та журналів. Наприклад, у підручнику Market Leader застосовують тільки статті з Financial Times. А у підручнику Intelligent Business використовуються матеріали з журналу The Economist. До автентичних матеріалів також відносяться брошури, авіа / залізничні квитки, листи, реклами, програми новин радіо і телебачення, оголошення і т.п. Всі ці матеріали, які використовуються в реальному житті тих країн, де розмовляють тією чи іншою іноземною мовою, а не спеціально створені матеріали для умов вивчення цієї мови.

Загалом автентичні тексти сприяють забезпеченню культурознавчої спрямованості навчання, а отже, реалізації соціокультурних цілей у системі освіти. Культурознавча спрямованість також ставить акцент на прилучення студентства до культури власної країни та культури країни, мову якої вони вивчають в процесі навчання. Переваги автентичних текстів у цьому плані очевидні.

Література

1. Бех П. О. Концепція викладання іноземних мов в Україні / П. О. Бех, Л. В. Биркун // Іноземні мови. – 1996. – № 2. – С. 3-8.

2. Колбіна Т. В. Розвиток майбутньої компетенції майбутнього економіста засобами іноземної мови / Т. В. Колбіна // Актуальні питання навчання іноземної комунікації у вищих навчальних закладах: Матеріали науково-практичної конференції 20 травня 2003 р. - Х. : Вид-во ХарПІ НАДУ «Магістр», 2003. – С. 60-63.

Людмила Черныш. Технология работы с текстом.

В статье рассматриваются этапы работы с аутентичным текстом и способы проверки его понимания. Обосновано использование материала из аутентичных источников, чтобы обеспечить культуроведческую направленность обучения.

Ключевые слова: рецептивный этап, репродуктивный этап, продуктивный этап, речевой материал, подготовительная стадия чтения, зрелая стадия чтения, культуроведческая направленность.

Luidmyla Chernysh. The stages of working with an authentic text.

The article considers the stages of working at authentic texts as well as the methods of its comprehension checking. The usage authentic sources are justified to provide cultural directionality of studies.

Keywords: receptive stage, reproductive stage, productive stage, language material, preparatory stage of reading, mature stage of reading, cultural studies directionality.

Стаття надійшла до редакційної колегії 27.10.2016